

Kęstutis ŽEMAITIS

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

Katalikų teologijos fakultetas: tarp ištakų ir dabarties

Įvadas

Teologijos mokslas Lietuvoje buvo puoselėjamas nuo pat Vilniaus universiteto įsteigimo. Ne tik aukštosios universitetinės teologijos studijos, bet ir kunigų seminarijos ruošė naujus išsimokslinusių teologus. Tarpukario Lietuvoje 1922 m. buvo įkurtas universitetas, o 1930 m. jam suteiktas Vytauto Didžiojo vardas. Universitete įsteigtas ir jame veikiantis Teologijos-filosofijos fakultetas. Sovietų okupacijos metais universiteto veikla buvo sustabdyta, o Teologijos-filosofijos fakultetas uždarytas dar anksčiau – 1940 m., bet jis toliau egzistavo kaip savarankiškas Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos padalinys. 1953 m. šis padalinys tapo tik Teologijos fakultetu ir veikė iki okupacijos pabaigos. 1989 m. atkūrus Vytauto Didžiojo universitetą, 1990 m. buvo atkurtas ir Teologijos-filosofijos fakultetas. 1994 m. Teologijos fakultetas seminarijoje ir Teologijos-filosofijos fakultetas universitete buvo pertvarkyti į vieną Katalikų teologijos fakultetą Vytauto Didžiojo universitete.

Katalikų teologijos fakultetas pasižymi turininga veiklos istorija, daugeliu iškilų profesorių iš Lietuvos bei išsvijojus, studentų bendruomene, moksline veikla. Šioje kronikoje bus stengiamasi apžvelgti ir įvertinti unikalios Lietuvoje fakulteto istoriją ir jo veiklos rezultatus.

Fakultetas ir jo filialai

Katalikų teologijos fakulteto pradžia sutampa su Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metais. „1990 m. pavasarį į atkurtąjį Teologijos-filosofijos fakultetą Vytauto Didžiojo universitete buvo priimti pirmieji studentai (35 studentai ir 46 laisvieji klausytojai, kurie po metų tapo studentais). Pirmieji dėstytojai: dekanas kun. prof. dr. V. Butkus, kun. doc. teol. lic. Vytautas Steponas Vaičiūnas, kun. doc. teol. lic. Pranciškus Tamulevičius, kun. doc. teol. lic. Algimantas Kajackas, filos. lic. Faustas Jončys ir filos. lic. Romualdas Grucė¹“. Fakultetas sparčiai stiprėjo tiek studijų, tiek mokslo srityse. Buvo sulaukta ir didelės pagalbos iš užsienio: „Atkūrus Katalikų teologijos fakultetą Vytauto Didžiojo universitete labai trūko teologijos dėstytojų, todėl buvo kviečiami profesoriai iš užsienio valstybių: iš Šveicarijos – kun. prof. dr. Jonas Juraitis; iš Italijos – mons. dr. Vytautas Kazlauskas, <...> prel. prof. habil. dr. Henrykas Misztalis, kun. prof. habil. dr. Marekas Chmielewski, kun. prof. habil. dr. Andzejus Dzinga; iš Jungtinių Amerikos valstybių – kun. dr. Arvydas Petras Žygas, kun. prof. dr. Kęstutis Trimakas, prel. prof. dr. Antanas Rubšys, prel. prof. dr. Antanas Paškus, kun. dr. Leonas Zaremba“².

Katalikų teologijos fakultete Vytauto Didžiojo universitete buvo atkurtas žurnalas *Soter*. Jo leidimu labiausiai rūpinosi prof. habil. dr. Alfonsas Motuzas.

Nuo 2005 m. Katalikų teologijos fakultete veikė Teologijos, Religijos studijų ir Bažnytinės teisės katedros, vėliau liko Teologijos ir Religijos studijų katedros. Mokslo tyrimus atlieka, konferencijas rengia ir mokslo publikacijas skelbia šių katedrų, taip pat Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijos, Krikščioniškojo ugdymo bei Santuokos ir šeimos studijų centrų darbuotojai. Fakultete vykdomos Katalikų teologijos ir Religijos pedagogikos bakalauro studijų programos, Pastoracinės teologijos, Religinio švietimo, Šeimotyro magistratūros studijų programos, taip pat neformaliojo švietimo studijų programos: Bioetikos pagrindai, Lytiškumo ugdymas ir jaunimo rengimas šeimai, Vaisingumo pažinimas ir natūralus šeimos planavimas.

Katalikų teologijos fakultete sėkmingai ginamos daktaro disertacijos ir vykdomi moksliniai tyrimai Lietuvos ir tarptautiniu mastu. Fakultete nuo atkūrimo iki 2025 metų apgintos 24 teologijos mokslų daktaro disertacijos. Fakulteto dėstytojai ir mokslo darbuotojai yra išleidę daug vadovėlių, monografijų, publikavę straipsnių įvairiuose Lietuvos ir užsienio mokslo žurnaluose.

Fakultete dirba pedagoginis personalas: profesoriai kun. Andrius Narbekovas, Birutė Obelenienė, Kęstutis Pukelis, kan. Kęstutis Žemaitis, kan. Rimas Skinkaitis, Eugenijus Danilevičius, Artūras Lukaševičius, Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė; docentai vysk. Jonas Ivanauskas, Artūras Grickevičius, Albina Kepalaitė, mons. Artūras Jagelavičius, ses. Gabrielė (Aušra Vasiliauskaitė), Eglė Markūnienė, Lina Šulcienė,

¹ Vytautas Vaičiūnas ir Faustas Jončys, „Atkurtojo Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete istorinis kontekstas“, *Soter* 38 (66) (2011), 56.

² *Ibid.*, 57.

Aušra Rutkienė, diak. Benas Ulevičius, Eglė Bielinskienė, Vilma Šliuzaitė, Bronė Gudaitytė; kun. dr. Algirdas Akelaitis; magistr. Marius Daugėla, Sigitas Lūžys.

Prie fakulteto gerovės labiausiai prisidėjo ilgamečiai dekanai prelatas prof. dr. (hp) Vytautas Steponas Vaičiūnas ir doc. dr. Benas Ulevičius.

Katalikų Teologijos fakultetą visada globojo Didieji jo kancleriai J. E. kardinolai Vincentas Sladkevičius ir Sigitas Tamkevičius, vyskupas Algirdas Jurevičius, arkivyskupas Lionginas Virbalas ir dabartinis Didysis kancleris Kęstutis Kėvalas.

Studentai aktyviai dalyvauja įvairiuose renginiuose – KTF talentų vakare, KTF aktyvo susitikimuose, KTF dienoje ir kt.

Šv. Antano religijos studijų institutas prie VDU Katalikų teologijos fakulteto Kretingoje

Lietuvos Vyskupų Konferencijai pasirodė reikalinga Kretingoje vietoj buvusios kolegijos įsteigti Religijos studijų institutą prie Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete. „Šv. Antano religijos studijų institutas prie Katalikų teologijos fakulteto (KTF) Vytauto Didžiojo universitete (VDU) buvo steigiamas reformuojant įsteigtą Šv. Antano kolegiją. 1995 metų gruodžio 8 dieną pasirašytas Instituto steigimo Inauguracijos aktas, kurį pasirašė Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete Didysis Kancleris kardinolas V. Sladkevičius, Vytauto Didžiojo universiteto rektorius profesorius B. Vaškėlis, Katalikų Teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete dekanas kun. dr. doc. V. S. Vaičiūnas, Vietos Ordinaras Telšių vyskupas A. Vaičius, Šv. Pranciškaus Mažesniųjų brolių ordino Lietuvos Šv. Kazimiero Provincijos Viešpaties Apreiškimo Švč. M. Marijai vienuolyno gvardijonas kun. A. Grabnickas, OFM, Šv. Antano religijos mokslų instituto prie Katalikų Teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete einantis direktoriaus pareigas dr. doc. A. Motuzas. Šv. Antano religijos studijų institutas yra savarankiškas padalinys prie Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete – aukštoji Katalikų religijos mokslų mokykla, remiama Lietuvos Valstybės ir Katalikų Bažnyčios. Instituto steigėjai – Lietuvos Mažesniųjų Brolių ordino Šv. Kazimiero provincija ir VDU³ (institutui iš pradžių vadovavo dr. A. Motuzas, vėliau – mons. prof. P. Puzaras, o A. Motuzas tapo pavaduotoju). Ši mokslo įstaiga sėkmingai ruošė būsimojus tikybos mokytojus, tačiau sumažėjus tokių mokytojų poreikiui ir stojančiųjų skaičiui 2005 metų birželio 20 dieną Kretingos Šv. Antano religijos studijų institutas buvo uždarytas.

Vilkaviškio vyskupijos filialas, vėliau – teologijos katedra Marijampolėje

Vilkaviškio vyskupas Juozas Žemaitis 1997 m. Sekminių dieną atkūrė dar 1944 m. sovietų valdžios uždarytą vyskupijos kunigų seminariją ir jai suteikė palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio vardą. Seminarija savo veiklą pradėjo tik 1999 metais,

³ Alfonsas Motuzas, „Šv. Antano religijos studijų institutas prie VDU Katalikų teologijos fakulteto Kretingoje (istorinė XVI–XX a. tyrimų medžiaga)“, *Soter* 1 (29) (1999), 101.

kai panaudos sutartimi buvo gautos ir suremontuotos marijonų vienuolijos patalpos Marijampolėje. Kunigų seminarija siekė aukštojo mokslo įstaigos statuso. „1999 m. Vilkaviškio vyskupo Juozo Žemaičio prašymu, pritariant Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete Didžiajam kancleriui Kauno arkivyskupui metropolitui S. Tamkevičiui SJ ir Vatikano katalikiškųjų studijų kongregacijai, Vytauto Didžiojo universiteto senato nutarimu buvo įsteigtas Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete Vilkaviškio vyskupijos kunigų seminarijos studijų filialas. Jam vadovavo kan. doc. dr. Kęstutis Žemaitis. Šis filialas gyvavo iki 2005 m., o sumažėjus klierikų skaičiui integruotas į Katalikų teologijos fakultetą Vytauto Didžiojo universitete“⁴.

Išvados

Katalikų teologijos fakultetas, įsteigtas tarpukario nepriklausomoje Lietuvoje, okupacijų metais ilgai veikęs Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje, pasibaigus ilgai sovietinei okupacijai 1990 m. buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitete. Nors fakultetas yra nedidelis, tačiau jis unikalus ir reikalingas, jame dirba daug kvalifikuotų dėstytojų ir mokslininkų. Fakultetas nuolat vertinamas tarptautinių ekspertų grupių ir gauna aukštus teigiamus įvertinimus. Bendradarbiaujant su užsienio mokslo institucijomis, skleidžiama žinia apie teologijos ir religijos mokslų pasiekimus Lietuvoje.

⁴ Vaičiūnas ir Jončys, „Atkurtojo Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete istorinis kontekstas“, *Soter* 38 (66) (2011), 27–58.